

Rabobank

Waarom locatie essentieel is voor IT-bedrijven

Themabericht
Floris Jan Sander en Lize Nauta

Co-auteur: Mark van Kampen, sectormanager ICT Dienstverlening

- IT-bedrijven worden geconfronteerd met diverse uitdagingen, zoals het vinden van geschikt personeel en het realiseren van groei. De locatie van een IT-bedrijf helpt deze uitdagingen aan te gaan
- IT-bedrijven op de juiste locatie profiteren van agglomeratievoordelen en presteren over het algemeen beter
- Ook voor deze relatief locatie-ongebonden bedrijven is de locatie dus essentieel om goed te functioneren

Uitdagingen het hoofd bieden

Ondanks de sterke groei van de afgelopen jaren staat de IT-sector voor een aantal grote [uitdagingen](#). Zo komen bedrijven in de [IT-sector maar moeilijk aan goed gekwalificeerd personeel](#) en is een snelle groei niet altijd even gemakkelijk te managen.^[1]

Om als IT-bedrijf deze uitdagingen het hoofd te bieden, kan de locatie van een bedrijf helpen. Dat klinkt paradoxaal: juist voor de IT-sector – met alle state-of-the-art digitale mogelijkheden – zou locatie veel minder een rol moeten spelen. Zo is thuiswerken voor werknemers in deze sector [makkelijker](#) dan in andere sectoren.

Maar bedrijven functioneren beter in ecosystemen waarin ze intensief samenwerken met andere geclusterde bedrijven en kennisinstellingen en andere instituten. Door de fysieke nabijheid van andere bedrijven kan eenvoudig kennis en ervaring uitgewisseld worden; ook wel *knowledge spillovers* genoemd. Hoe hoger de dichtheid van bedrijven, hoe [productiever](#) en innovatiever ze dus zijn.

Kennis en kunde van naburige (IT-)bedrijven helpt de sector bij bedrijfseconomische vraagstukken; bijvoorbeeld het managen en financieren van groei. Daarnaast trekken regio's met een hoge dichtheid aan IT-bedrijven een groter en beter aanbod van gekwalificeerd personeel aan waardoor een betere 'matching' mogelijk is tussen bedrijven en arbeidskrachten. Ook zijn er meer voordelen van nabijheid tot andere bedrijven, waaronder een gespecialiseerde markt van toeleveranciers.

In deze studie bekijken we in welke regio's de IT-sector zich concentreert, waarom clustering helpt bij het aangaan van de uitdagingen die de sector kenmerkt en tonen we aan dat juist geclusterde IT-bedrijven succesvol zijn.

Box 1: De IT-sector gedefinieerd

De informatie- en communicatiesector is de hoofdsector waartoe verschillende deelsectoren behoren. Niet alleen IT-gerelateerde sectoren, maar ook uitgeverijen en media. In deze studie kijken we alleen naar de IT-gerelateerde sectoren binnen deze hoofdsector, namelijk de IT-dienstverlening en de diensten op het gebied van informatie, respectievelijk SBI-code 62 en 63. Tot SBI 62 behoren: dienstverlenende activiteiten op het gebied van informatietechnologie; ontwikkelen, produceren en uitgeven van software; advisering en ondersteuning op het gebied van informatietechnologie; beheer van computerfaciliteiten en overige dienstverlenende activiteiten op het gebied van informatietechnologie. En tot SBI 63 behoren: gegevensverwerking, webhosting en aanverwante activiteiten; webportals en overige dienstverlenende activiteiten op het gebied van informatie zoals persagentschappen.

Zeven regio's zijn verantwoordelijk voor de helft van alle IT-banen

Circa drie procent van de Nederlandse banen – omgerekend 250.000 banen – zijn banen in de IT-sector (CBS, 2019). Deze banen zijn verspreid over 73.000 bedrijven. Die banen en bedrijven clusteren samen.

Figuur 1 toont het *aandeel* banen in de IT-sector vergeleken met het totaal *aantal* banen per regio in 2019.^[2] IT-banen clusteren in en rondom grote steden zoals Amsterdam en Utrecht, maar ook in steden als Den Bosch en Zoetermeer. Deze regio's zijn gespecialiseerd in IT: het aandeel IT-banen ten opzichte van het totaal aantal ligt in deze regio's ver boven het landelijk gemiddelde.

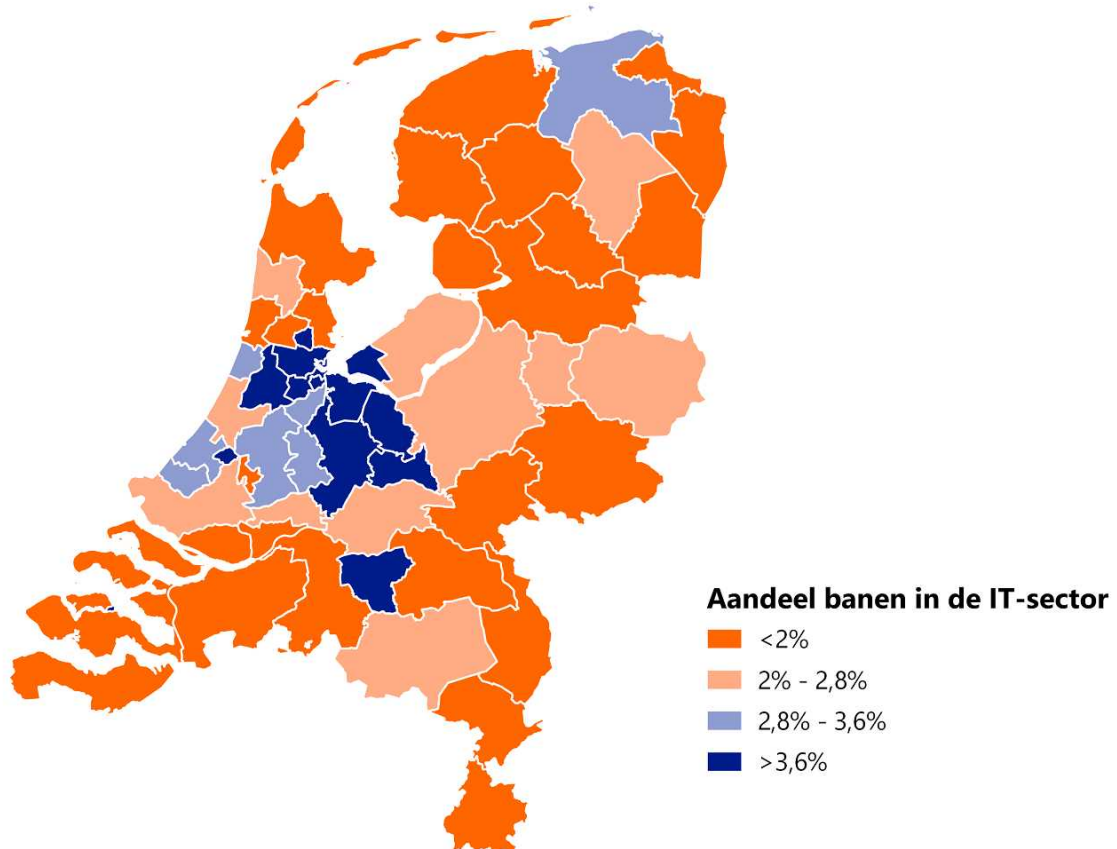
Figuur 2 toont het totaal *aantal* banen in de IT-sector per regio in 2019. Regio's met een hoog *aandeel* aan IT-banen ten opzichte van het totaal aantal banen, hebben doorgaans ook veel IT-banen. Toch is dit niet altijd het geval: Rotterdam heeft meer banen in de IT-sector dan Den Bosch, maar omdat het totaal aantal banen in Rotterdam hoger ligt dan in Den Bosch, heeft Den Bosch een hoger aandeel banen in de IT-sector.

Regio Amsterdam is verantwoordelijk voor 14 procent van alle IT-banen in het land. Daarmee is die regio samen met Utrecht, Rijnmond, Den Haag, Zuidoost-Noord-Brabant (Eindhoven en omgeving), de Veluwe en Overig Groningen verantwoordelijk voor de helft van alle IT-banen.

Figuur 3 en 4 tonen respectievelijk het *aandeel* en *aantal* IT-bedrijven in plaats van IT-banen. Het beeld van deze figuren is vergelijkbaar met de voorgaande figuren. Opvallend is dat Utrecht relatief weinig IT-bedrijven huisvest ten opzichte van IT-banen. Dit betekent dat in Utrecht de IT-bedrijven over het algemeen groot zijn (veel werknemers).

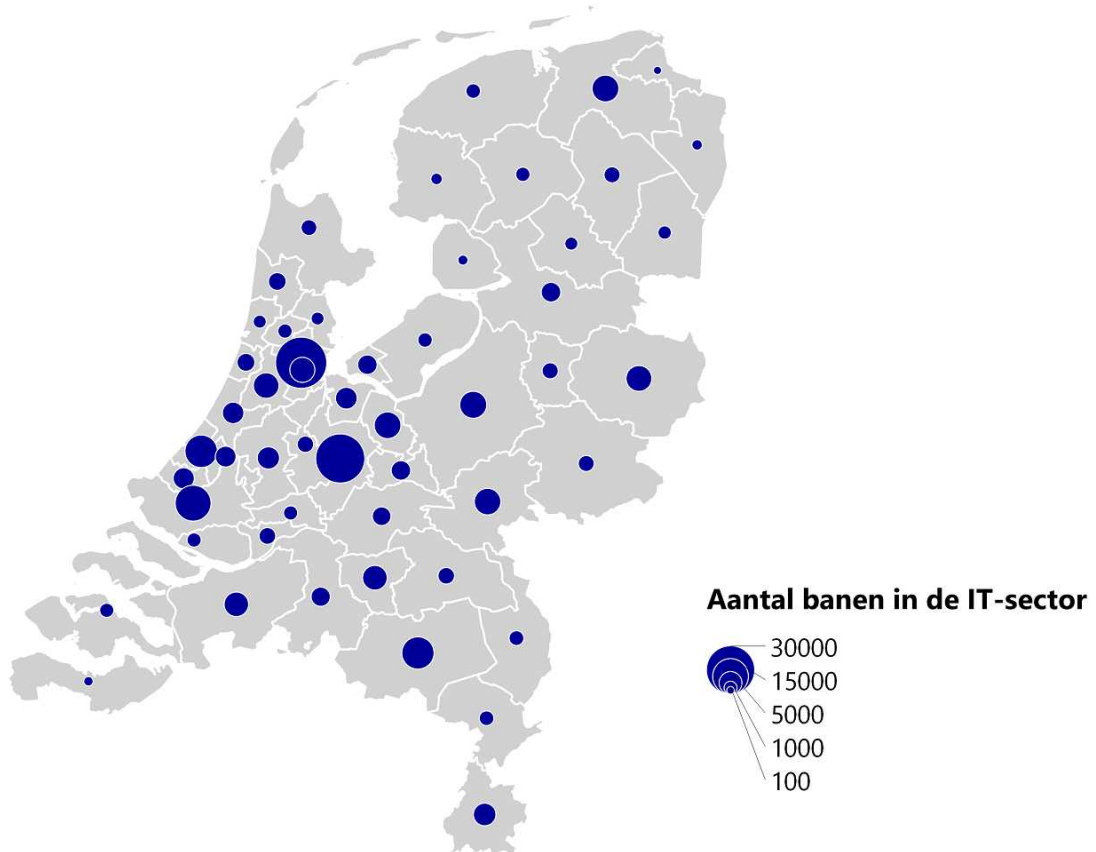
In 2019 werkten er relatief 1,7 procentpunt meer Nederlanders in de IT-sector dan in 1996; een stijging van 1,1 procent naar 2,8 procent (CBS, 2019). Hiermee is de IT-sector een van de snelst groeiende sectoren van Nederland in termen van werkgelegenheid. Verder zien we dat de regio's die tegenwoordig gespecialiseerd zijn in IT, tussen 1996 en 2019 ook de grootste toename in IT-banen kende.

Figuur 1: regio's Amsterdam, Utrecht, Zoetermeer en Den Bosch zijn gespecialiseerd in IT

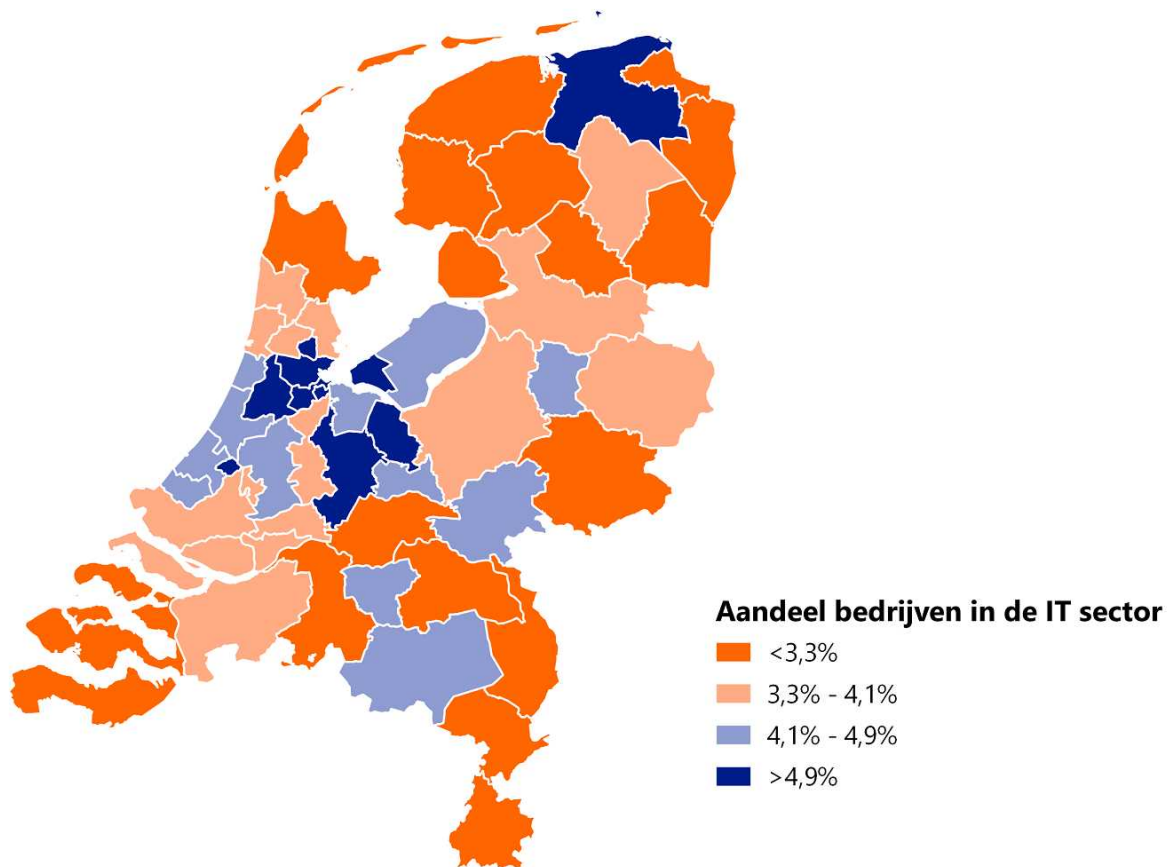
Bron: LISA (2019) en CBS (2019), bewerking met QGIS Noot: het aandeel banen in de IT-sector ligt in oranje gekleurde regio's onder het landelijk gemiddelde en in blauw gekleurde regio's boven het landelijk gemiddelde.

Figuur 2: de meeste IT-banen bevinden zich in de vier grote steden

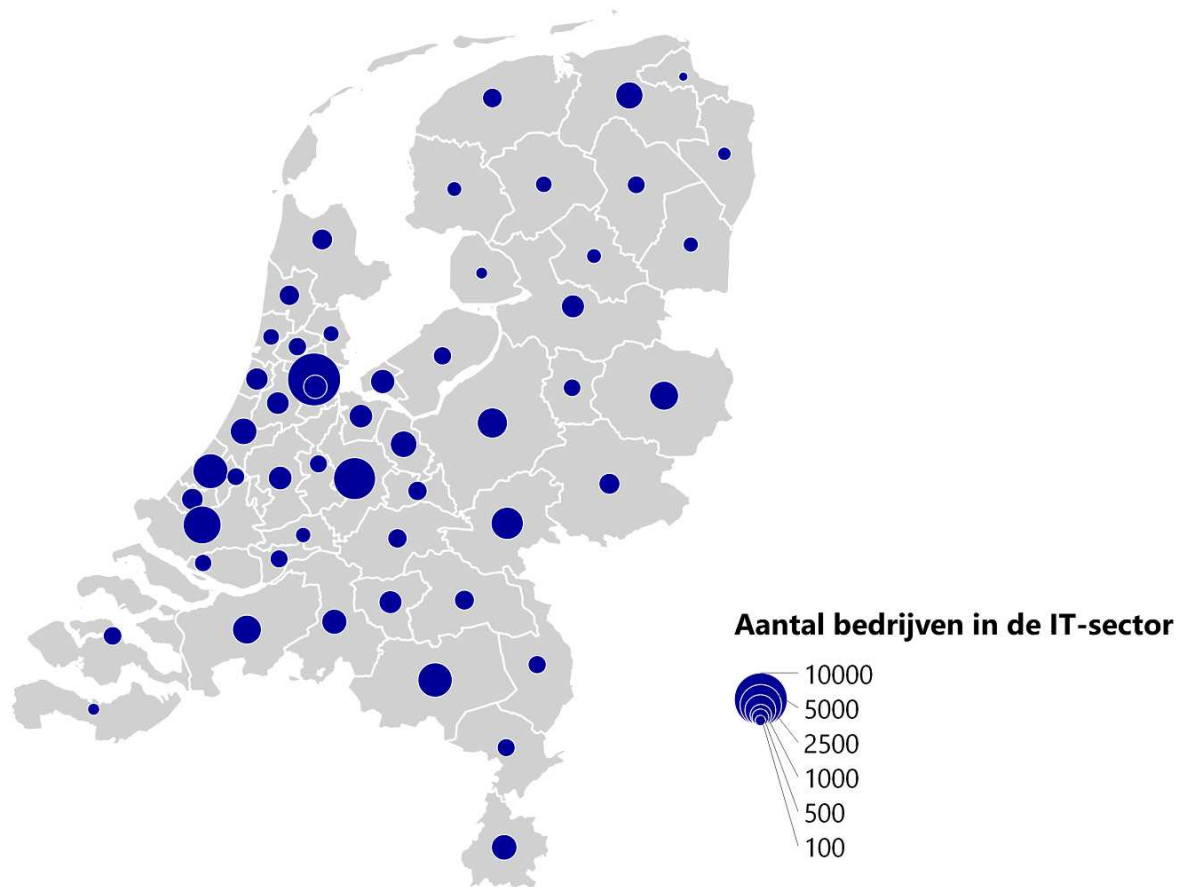
Bron: LISA (2019) en CBS (2019), bewerking met QGIS

Figuur 3: aandeel IT-bedrijven ook groot in overig Groningen

Noot: regio overig Groningen kende de laatste jaren de komst van een aantal (grote) IT-bedrijven, zoals Google in de Eemshaven, maar ook [IBM](#) in de stad Groningen. De regio is een gunstige vestigingsplaats voor IT-bedrijven door de goede IT-infrastructuur (internetskabels, die de VS verbindt met Europa, komen binnen in deze regio). Bron: LISA (2019) en CBS (2019), bewerking met QGIS

Figuur 4: in regio's met veel IT-banen bevinden zich ook veel IT-bedrijven

Bron: LISA (2019) en CBS (2019), bewerking met QGIS

Locatie is essentieel voor IT-bedrijven

Waarom zien we dat IT-bedrijven zich concentreren in regio's als Amsterdam en Utrecht? Een belangrijke reden is dat IT-bedrijven in deze regio's veelvuldig onderdeel zijn van een [regionaal netwerk](#).^[3] Met behulp van regionale netwerken komen bedrijven aan de juiste mensen, blijven ze competitief, en kunnen ze makkelijker (blijven) innoveren. Ze profiteren namelijk van agglomeratievoordelen, ook wel nabijheidsvoordelen genoemd. Dit zijn voordelen van de nabijheid tot andere (gelijksoortige) bedrijven. De oorsprong hiervan ligt in drie facetten: kennis-spillovers, sterke arbeidsmarkt en netwerk van toeleveranciers en infrastructuur.

Kennis-spillovers

Bedrijven profiteren van de overdracht van kennis en interacties met elkaar. Deze interacties kunnen formeel zijn, verpakt in handelsrelaties, maar ook juist informeel, toevallig en onbedoeld. De kern van deze relaties bestaat vaak uit face-to-face-contacten; nodig om persoonlijke en complexe kennis uit te wisselen, om zodoende vertrouwen op te bouwen.

De IT-sector is een innovatieve sector met snel veranderende marktomstandigheden (CBS, 2020). Geclusterde IT-bedrijven hebben een informatievoordeel ten opzichte van bedrijven die niet – of minder – zijn geclusterd en kunnen zich daardoor beter aanpassen bij veranderende marktomstandigheden (McCann, 2013). Anders

gezegd: doordat geclusterde IT-bedrijven onderling kennis uitwisselen, zijn ze 'beter op de hoogte' van wat er speelt in hun sector en kunnen zij hier snel op anticiperen.

Sterke arbeidsmarkt

In regio's met een hoge dichtheid aan IT-bedrijven is ook een groter en beter aanbod van gekwalificeerde arbeidskrachten. Er is een betere 'matching' mogelijk tussen bedrijven en arbeidskrachten. Juist in deze regio's zijn geschikte arbeidskrachten goed te vinden. De hoge vacaturegraad in de IT-sector maakt het alleen maar belangrijker om in een krappe arbeidsmarkt de juiste mensen te werven.

Als de marktomstandigheden voor een IT-bedrijf veranderen – bijvoorbeeld doordat het bedrijf snel groeit – wil het bedrijf de mogelijkheid hebben om op korte termijn veel gekwalificeerde medewerkers aan te trekken. In regio's met veel IT-bedrijven, ligt goed gekwalificeerd personeel meer en snel voor handen.

Ook de nabijheid van onderwijsinstellingen is belangrijk voor het aantrekken van nieuw talent. Ze geven IT-bedrijven de kans om talent vroegtijdig te spotten en te binden aan het bedrijf. Daarnaast kunnen bestaande werknemers gemakkelijk een opleiding volgen als er een onderwijsinstelling in de buurt is.

Netwerk van toeleveranciers & infrastructuur

Nabijheid tot andere IT-bedrijven zorgt voor een grotere en meer gespecialiseerde markt van toeleveranciers (input sharing). Dit heeft voordelen: lagere transactiekosten (zoek- en transportkosten) door nabijheid van een complex van (potentiële) toeleveranciers.

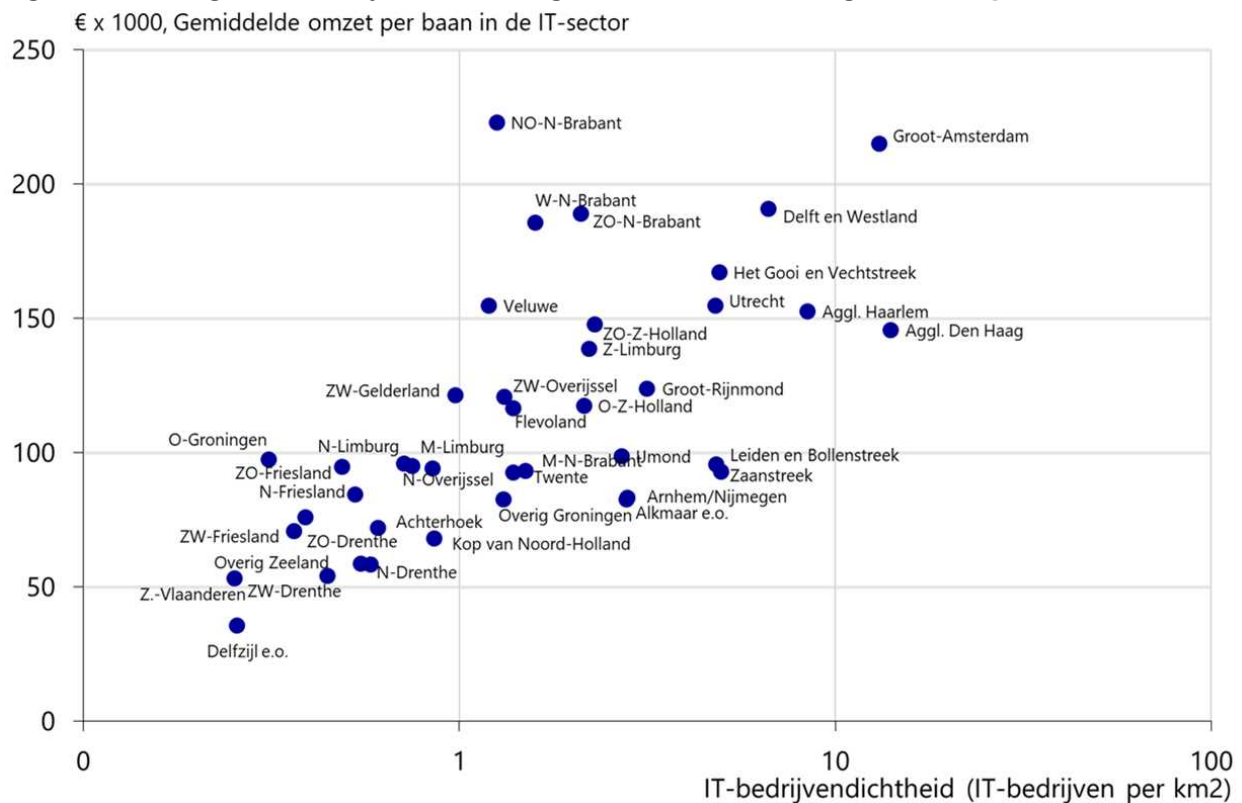
Daarnaast kunnen ze voordelen ontleen aan het delen van de kosten voor het aanleggen van bepaalde infrastructuur (bijvoorbeeld glasvezel). De kosten hiervan kunnen worden verdeeld over een grote groep bedrijven, waardoor iedereen in het cluster profiteert.

Geclusterde IT-bedrijven hebben een hogere omzet per werknemer

Geclusterde bedrijven profiteren van agglomeratievoordelen^[4] in de vorm van hogere productiviteit en een hogere mate van innovatie (McCann, 2013). Bij een verdubbeling van de dichtheid van bedrijven worden zij [5 procent productiever](#).^[5]

Figuur 7 toont de relatie tussen IT-bedrijvendichtheid en de gemiddelde omzet^[6] per baan in de IT-sector, waarbij elk punt een COROP-regio vertegenwoordigt. Er is een duidelijke positieve relatie tussen IT-bedrijvendichtheid en omzet per medewerker. Anders gezegd: in regio's met een hoge IT-bedrijvendichtheid is de omzet per IT-baan over het algemeen hoger. Onder andere de regio's Amsterdam, Gooi en Vechtstreek en Utrecht worden gekenmerkt door een hoge IT-bedrijvendichtheid én een hoge omzet per medewerker.

Figuur 5: Een hogere IT-bedrijvendichtheid gaat samen met een hogere omzet per werknemer

Noten: 1) Het figuur toont de samenhang tussen IT-bedrijvendichtheid en de gemiddelde omzet per baan in de IT-sector. We tonen geen causaliteit aan. 2) Wij nemen in onze analyse zowel parttime als fulltime banen mee. Als we enkel kijken naar fulltime banen, is het verband vergelijkbaar. 3) Het verband blijft staan als er wordt gecontroleerd voor de omvang (gemiddeld aantal werknemers per vestiging). 4) Elk punt in de figuur vertegenwoordigt een COROP-regio, in tegenstelling tot figuur 6 waar COROP-plusregio's worden getoond. 5) De omzet per baan in de IT-sector ligt over het algemeen iets hoger omdat we bij de berekening van de omzet per baan de omzet van SBI 63 niet hebben kunnen meenemen. Desondanks is de vertekening klein, omdat SBI 63 een zeer kleine sector ten opzichte van SBI 62; ter illustratie: voor elk SBI 63-bedrijf zijn er circa acht SBI 62-bedrijven (CBS, 2017). - Het beeld blijft onveranderd als we kijken naar de toegevoegde waarde van de hoofdsector (Informatie en communicatie) in relatie tot de dichtheid van bedrijven in de hoofdsector. Bron: CBS (2017) & LISA (2017)

Ook niet-locatiegebonden bedrijven clusteren sterk

Bedrijven die clusteren genieten van een aantal voordelen, de zogenoemde agglomeratievoordelen. Deze voordelen werken op drie manieren: door het beter matchen tussen werkgever en werknemer, door kennis-spillovers en door het makkelijker delen van inputs (toeleveranciers). Hierdoor kunnen geclusterde IT-bedrijven beter omgaan met de uitdagingen die de sector kenmerkt.

De signalen dat [thuiswerken voor een deel van de werktijd naar verwachting blijvend](#) is – ook in de IT-sector –, maken niet dat we verwachten dat IT-bedrijven minder gaan clusteren.^[7] Agglomeratievoordelen spelen, zoals we laten zien, weldegelijk voor deze sector een grote rol.

Bronnen

Andersson, M., & Löf, H. (2011). Agglomeration and productivity: evidence from firm-level data. *The annals of regional science*, 46(3), 601-620.

Centraal Bureau Statistiek. (2020). *ICT, kennis en economie 2020*. <https://longreads.cbs.nl/ict-kennis-en-economie-2020/innovatie/>

De Groot, H. L., Poot, J., & Smit, M. J. (2009). Agglomeration externalities, innovation and regional growth: theoretical perspectives and meta-analysis. *Handbook of regional growth and development theories*, 256.

Martin, R., & Sunley, P. (2006). Path dependence and regional economic evolution. *Journal of economic geography*, 6(4), 395-437.

McCann, P. (2013). *Modern urban and regional economics*. Oxford University Press.

Voetnoten

[1] Vaak ontstaan IT-bedrijven vanuit een bepaalde technologie waar veel vraag naar is. Als gevolg hiervan kunnen deze bedrijven hard groeien. Hierbij ontstaan naar verloop van tijd meer bedrijfseconomische vraagstukken. Bijvoorbeeld welke strategie moet worden gevolgd, welke resources nodig zijn of welke marktsegmentatie gehanteerd wordt. Ook gaan hier geregeld investerings- en financieringsvraagstukken mee gepaard.

[2] Administratieve eenheid: COROPplus regio's

[3] Een andere belangrijke reden dat er veel bedrijven in de omgeving van Amsterdam zijn gevestigd, heeft te maken met de historie. De IT-sector is een relatief jonge sector en in de periode dat de IT-sector in opkomst was, begin jaren 90, vestigden veel van de eerste IT-bedrijven zich rondom Amsterdam omdat er daar een groot internetknooppunt bevond die essentieel was voor IT-bedrijven: Amsterdam Internet Exchange (AMS-IX). Dat de eerste IT-bedrijven zich vooral hier gingen vestigen, had dus vooral te maken met de noodzaak van een goede IT-infrastructuur, die daar 'toevallig' lag. De eerste jaren zijn cruciaal als een sector in opkomst is, omdat bedrijven die dan ontstaan vaak bepalend zijn voor de verdere ontwikkeling van de sector (Martin & Sunley, 2006). Anders gezegd: omdat de eerste IT-bedrijven zich vestigden rondom Amsterdam, is dit tegenwoordig nog steeds een 'hotspot' voor IT-bedrijven.

[4] Bedrijven profiteren van de nabijheid tot gelijksoortige bedrijven, maar ook van nabijheid tot niet-gelijksoortige bedrijven (de Groot et al., 2009).

[5] Een hogere dichtheid van bedrijven gaat samen met een hogere productiviteit, ook als rekening wordt gehouden met bijvoorbeeld de grootte van bedrijven en het opleidingsniveau van het personeel (Andersson & Lööf, 2011).

[6] Omzet is geen ideale indicator voor productiviteit, maar het zegt wel iets over de bedrijfsprestatie als het in relatie staat tot het aantal banen.

[7] Als we data van 2020 vergelijken met data van 2019 en eerder, dan wijst het er niet op dat bedrijven in de IT sector minder zijn gaan clusteren, bijvoorbeeld als gevolg van de coronapandemie (LISA, 2020). Data over 2021 is nog niet beschikbaar.

Auteur(s)

Floris Jan Sander

RaboResearch Nederland, Economie
en Duurzaamheid

☎ 06 2715 3231

✉ Florisjan.Sander@rabobank.nl

Lize Nauta

RaboResearch Nederland, Economie
en Duurzaamheid

☎ 06 8311 4525

✉ Lize.Nauta@rabobank.nl